



**OPŠTINA LJUBINJE**

**IZVJEŠTAJ**  
**O OSTVARENJU GODIŠNJEG PLANA IMPLEMENTACIJE**  
**STRATEGIJE INTEGRISANOG RAZVOJA OPŠTINE LJUBINJE**  
**ZA 2016. GODINU**

Opština Ljubinje, jul 2017

## SAŽETAK

Izveštaj o implementaciji Strategije integrisanog razvoja Opštine Ljubinje(2011-2021.) ima za cilj da pokrene sve bitne aktere na razmišljanje i doprinese boljem donošenju odluka o realizaciji strateških prioriteta ekonomskog, društvenog razvoja i zaštite životne sredine, u okviru četiri definisana sektorska cilja.

Planom implementacije za 2016. godinu predviđeno je provođenje 21 projekta ukupne vrijednosti 9.158.500 KM. U 2016. godini započeta je implementacija 16 projekata/mjera, od kojih je 12 u cijelosti završeno. Procenat realizacije projekata u izvještajnoj godini je relativno visok i iznosi 76,1%. Ukupna vrijednost implementiranih projekata je 588.000 KM, što je 31,03% realizacije u odnosu na projektovan finansijski okvir. 40 % od ovog iznosa realizovano je kroz budžet Općine, a ostalo iz eksternih izvora.

U pogledu ključnih prioriteta i fokusa za prethodnu 2016. godinu, opština je realizovala projekte rekonstrukcije Svetosavske ulice, izgradnje trotoara u naselju Teparuša i izgradnju dječijeg igrališta u ulici Vuka Karadžića. Realizacijom ovih ključnih prioriteta opština je unaprijedila stanje komunalne infrastrukture i značajno doprinjela ostvarenju drugog strateškog cilja. Mada je za 2016. godinu opština kao ključne projekte također planirala realizovati i projekte Izgradnje prečistača otpadnih voda, zatim Završetak radova na izgradnji sistema za navodnjavanje u Ljubinjskom polju, ali zbog nedostatka finansijskih sredstava ovi se projekti nisu mogli realizovati u ovoj izvještajnoj godini. U narednom periodu opština će u pogledu ovih projekata, a naročito Izgradnje sistema za navodnjavanje, što predstavlja i ključni infrastrukturni projekat naše opštine, posvetiti više pažnje i u saradnji sa višim nivoima vlasti obezbjediti neophodna sredstva kako bi se u narednoj godini otpočelo sa realizacijom ovog projekta.

U pogledu uticaja realizacije Strategije na stanje makro pokazatelja u opštini, tokom 2016. godine nije došlo do većih promjena.

U narednom periodu neophodno je nastaviti sa jačanjem institucionalnih kapaciteta za strateško planiranje, a naročito sa organizacionim i kadrovskim jačanjem Jedinice za razvoj. Neophodno je i nastaviti sa realnim planiranjem projektnih prioriteta za naredni period pri čemu je potrebno voditi računa o njihovoj usklađenosti sa okvirima Budžeta opštine.

## 1. UVOD

Cilj ovog izvještaja je da na jednostavan i jasan način predstavi rezultate implementacije Strategije razvoja opštine Ljubinje tokom 2016. godine. Njegova svrha je, takođe, da pokrene sve bitne aktere na razmišljanje i doprinese boljem donošenju odluka o strateškim prioritetima i operativnim ciljevima u narednim godinama. U tom smislu, ovaj dokument sadrži pouke i preporuke za budući rad i predlaže mjere za poboljšanje procesa i rezultata implementacije Strategije.

Strategija integrisanog lokalnog razvoja Opštine Ljubinje za period 2011.-2020. godina usvojena je od strane Skupštine opštine Ljubinje u martu 2011. godine. Strategija definira strateške ciljeve i strateške fokuse za dugoročni period od 10 godina, dok sektorski razvojni planovi (Ekonomski razvoj, Društveni razvoj i Zaštita okoliša) definiraju sektorske ciljeve, rezultate, programe, projekte i mjere za period od pet godina. Na osnovu srednjoročnih sektorskih razvojnih planova, u dosadašnjem periodu implementacije Strategije, Opštinski razvojni tim je na godišnjoj osnovi pripremao planove implementacije (princip 1+2), koji su se u osnovi sastojali od tabelarnog prikaza projekata i mjera iz Strategija sa naznakom planiranih i realiziranih sredstava te prijedloga prioriteta za narednu godinu. Iz izvještaja se ne može vidjeti postignuti efekat projekata na nivou zajednice.

Ovaj izvještaj odnosi se na implementaciju strateških, odnosno sektorskih, prioritetnih projekata u 2016. godini, koji se, po MiPRO metodologiji, planiraju uz konsultacije sa svim bitnim akterima u zajednici u svim fazama implementacije strategije.

Nosilac izrade trogodišnjeg Plana implementacije (1+2) kao i izvještaja je Jedinica za razvoj opštine Ljubinje. Izvještaj je pripremljen u saradnji sa predstavnicima svih unutrašnjih organizacionih jedinica opštine.

## **2. STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI**

### **2.1. Vizija**

- Strategijom razvoja opštine Ljubinje za period 2011. – 2020. godine, definisana je sljedeća vizija:

**Ljubinje 2020.godine je opština u kojoj građane i organe lokalne samouprave ne ugrožava ni siromaštvo, ni migracije; mjesto gdje se bilježi stalni rast produktivnog i održivog zapošljavanja; gdje privrednu strukturu čine subjekti usmjereni na proizvodnju hrane na bazi regionalnog liderstva u peradarskoj djelatnosti, razvijenom voćarstvu, povrtlarstvu, stočarstvu, pčelarstvu, odnosno, proizvodnji na bazi prerade metala, drveta, tekstila, gume i dr.; mjesto gdje energetska potencijal sunca i vjetra daje ekonomske efekte u zdravoj i zaštićenoj životnoj sredini; mjesto koje se u sportsko-turističkoj ponudi prepoznaje, po jedinstvenom brendu-školi odbojke i novim investicijama i sadržajima lovnog, eko i zdravstvenog turizma.**

**Ljubinje 2020.godine je opština koja u pogledu razvoja tehničke, saobraćajne i komunalne infrastrukture i usluga ne zaostaje za okruženjem i solidnim standardima; zajednica koja razvijenom društvenom i administrativnom strukturom i kapacitetom obezbjeđuje potpunu ličnu i imovinsku sigurnost, dostojanstvo, ravnopravnost i prosperitet za sve građane, sve društvene grupe i lokalnu zajednicu.**

### **2.2. Strateški ciljevi**

Strategijom razvoja opštine Ljubinje za period 2011 – 2020. godine, definisana su 4 strateška cilja:

**Strateški cilj 1: Razvijeni i razuđeni struktura subjekata lokalne ekonomije koja obezbjeđuje rast i održivost zapošljavanja, rast bruto-proizvoda i dobit u poslovanju privrede;**

**Strateški cilj 2: Razvijeni tehnička, saobraćajna i komunalna infrastruktura i usluge, koja Ljubinje integriše u okruženje i povoljno djeluje na ekonomski i društveni razvoj, investicije i zaštitu životne sredine;**

**Strateški cilj 3: Razvijeni i razuđeni mreža subjekata javnih, društvenih i administrativnih usluga, koja obezbjeđuje dobru zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, socijalnu zaštitu i ostvarivanje prava i interesa građana pred organima uprave i lokalne samouprave;**

**Strateški cilj 4: Ostvaren bitan uticaj na slabljenje i zaustavljanje negativnih demografskih trendova**

### **2.3. Sektorski ciljevi**

Strateški prioriteti za razvoj općine su: ekonomski razvoj, društveni razvoj i zaštita životne sredine. U okviru ovih sektora, definisani su sljedeći ciljevi:

### Ekonomski razvoj

У оквиру економског сектора издефинисано је 5 секторских циљева и то:

1. **Okončati proces privatizacije državnog kapitala u „Soko-FTS“ i „Soko-guma“ i stvoriti uslove za obnovu proizvodnje na bazi obrade metala, proizvodnje predmeta od gume i lake konfekcije, uz zapošljavanje 100 radnika, do 2013.godine**
2. **Izgraditi najmanje 2 nove proizvodno-poslovne jedinice na bazi peradarstva i nove proizvodne jedinice u svinjogojstvu, stočarstvu, kozarstvu i govedarstvu; značajno unaprijediti pčelarstvo, uz zapošljavanje 50 radnika do 2014.godine**
3. **Izgraditi proizvodno-poslovne jedinice za skladištenje i preradu poljoprivrednih proizvoda na bazi voćarstva i ratarskih i srodnih kultura, uz zapošljavanje 100 radnika do 2015. godine**
4. **Izgraditi akumulacije i sistem navodnjavanja 70% Ljubinskog polja, značajno poboljšati privrednu infrastrukturu na selu**
5. **Uspostaviti i ojačati mrežu subjekata privredno-poslovne infrastrukture.**

### Društveni razvoj

У оквиру друштвеног сектора издефинисани су сљедећи секторски циљеви:

1. **Poboljšati organizaciju javnih službi i izgraditi ključne objekte komunalne, saobraćajne i tehničke infrastrukture, do 2015. godine**
2. **Ojačati kapacitete Administrativne službe, razviti kapacitete MZ, organizovati, osposobiti i opremiti službu za razvoj i planiranje, do 2012. godine**
3. **Znatno poboljšati šanse mladih za zapošljavanje, zasnivanje porodice i obezbijediti podršku populaciji srednje i starije dobi**

### Zaštita životne sredine

1. **Završiti izgradnju prečištača otpadnih voda i značajno ojačati funkcije i mrežu sistema kanalizacije u Ljubinju, do 2015.**
  2. **Ukloniti i spriječiti pojavu divljih deponija i značajno poboljšati nivo usluga odvoza i deponovanja komunalnog i industrijskog otpada**
  3. **Unaprijediti stanje upravljanja prostorom i izraditi Prostorni plan Opštine za period do 2020.godine, kao i LEAP**
2. 4. **Ključni planirani prioriteti i fokusi za posmatrani godišnji period (2016. godina)**

#### **Ključni prioriteti ekonomskog sektora**

U skladu sa definisanim sektorskim ciljevima, ključni prioriteti ekonomskog sektora za 2016. godinu odnose se na realizaciju projekata uspostavljanje funkcionalnih sistema za navodnjavanje u Ljubinjskom i Konac polju. Njihova realizacija će značajno doprinjeti ostvarenju sektorskog cilja br 4 **Izgraditi akumulacije i sistem navodnjavanja 70% Ljubinskog polja, značajno poboljšati privrednu infrastrukturu na selu** u sklopu ekonomskog sektora.

#### **Ključni prioriteti društvenog sektora**

U društvenom sektoru za 2016. godinu ključni prioriteti su: Rekonstrukcija Svetosavske ulice, izgradnja trotoara u naselju Teparuša, te izgradnja dječijeg igrališta u ulici Vuka Karadžića. Realizacija navedenih

projekata doprinjeće ostvarenju sektorskog cilja 1 u okviru društvenog sektor i to - **Poboljšati organizaciju javnih službi i izgraditi ključne objekte komunalne, saobraćajne i tehničke infrastrukture, do 2015. godine**

#### **Ključni prioriteti sektora okoliša**

U sektoru okoliša za 2016. godinu ključni prioriteti su: Pošumljavanje devastiranih zona, Uklanjanje divljih deponija i Izgradnja prečištača otpadnih voda, čije realizacije će doprinjeti do ostvarenja sljedećih sektorskih ciljeva : **Završiti izgradnju prečištača otpadnih voda i značajno ojačati funkcije i mrežu sistema kanalizacije u Ljubinju, do 2015.**

**2. Ukloniti i spriječiti pojavu divljih deponija i značajno poboljšati nivo usluga odvoza i deponovanja komunalnog i industrijskog otpada**

#### **2.5. Zbirni pregled prioritetnih projekata i okvira za njihovo finansiranje obuhvaćenih Planom implementacije 2016-2018. godinu**

Za planski period 2016-2018. godine ukupno je planirano 29 projekata, od čega se 10 projekata odnosi na prenešene ranije započete projekte, a 19 projekata na one koji su započeli u prethodnoj 2016. godini. Posmatrajući po razvojnim sektorima za period 2016-2018. godine, u sklopu ekonomskog sektora je ukupno planirano 10 projekata, u društvenom sektoru 12 projekata te u sektoru zaštite životne sredine 7 projekata. Za realizaciju ovih projekata za planski period 2016 – 2018 godina planirano je ukupno 3.373.500 KM, od toga iz vlastitih izvora 687.500 KM, iz eksternih 2.716.000 KM. Pri tome ukupna kapitalna ulaganja u razvojne projekte planom čine 26,8% ukupnog planiranog opštinskog budžeta.

Što se tiče izvora eksternog finansiranja, najznačajniji predviđeni izvori za period 2016-2018. godine su iz stavke Donatori i međunarodne organizacije, gdje prvenstveno mislimo na sredstva Svjetske banke u iznosu od 2.500.000 KM koja će se utrošiti na realizaciju projekta Navodnjavanja ljubinjanskog polja, kao i privatni sektor gdje očekujemo određena ulaganja u sektor poljoprivrede i na polju iskorištavanja potencijala solarne energije.

### **3. PREGLED IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE INTEGRISANOG RAZVOJA**

#### **3.1. Sažet osvrt na prethodni period implementacije**

Ukupan procenat realizacije planiranih projekata u okviru Strategije integrisanog lokalnog razvoja Opštine Ljubinje je 45.11%. Od ukupno 133 projekta iz Strategije planiranih za implementaciju u periodu 2011.-2016. godine, 43 projekata, odnosno 32.3% je implementirano u potpunosti. Udio projekata čija implementacija nije ni započeta u ovom periodu je 54.89%, odnosno 73 projekta, dok je udio djelimično realiziranih ili započetih projekata 24.81% %, odnosno 17 projekta.

Posmatrano po sektorskim planovima iz Strategije, najveći procenat implementiranih projekata u odnosu na broj planiranih projekata je ostvaren u sektoru društvenog razvoja od 26.98%, zatim u sektoru zaštite životne sredine od 25%, dok je u sektoru ekonomskog razvoja iznosio 11.11%.

Ukoliko se posmatra omjer planiranih sredstava u inicijalnoj fazi planiranja (pri izradi Strategije) i realiziranih sredstava za implementaciju projekta iz sektorskih planova, od ukupno 23,182,000.00 KM planiranih za implementaciju svih 133 projekta, realizovano je 23.18%.

Što se tiče vanjskih izvora osiguranih za finansiranje planiranih projekata definisanih u Strategiji, stepen realizacije je 20.13% što navodi na zaključak da je manja efikasnost pri namicanju sredstava iz vanjskih izvora za implementaciju projekata iz Strategije. Od planiranih 21,060,300.00 KM realizovano je 4,239,730 KM.

Najniži stupanj realizacije sredstava je zabilježen u sektorskom planu za zaštitu životne sredine (9.09%), a najviši stupanj realizacije sredstava je zabilježen u sektorskom planu za ekonomski razvoj (25.62%) i neznatno manje i sektoru za društveni razvoj (25.57%).

### 3.2. Tabelarni pregled implementacije Strategije u izvještajnoj 2016 godini

<b>Podaci o implementaciji strateških projekata u 2016. godini</b>	
Broj planiranih projekata 2016	21
Broj djelomično realiziranih projekata 2016	4
Broj potpuno realiziranih projekata 2016	12
Vrijednost planiranih projekata 2016 (iz plana implementacije)	1.894.500 KM
Vrijednost djelomično realizovanih projekata u 2016	93.000 KM
Vrijednost potpuno realizovanih projekata u 2016	588.000 KM

<b>Izvori finansiranja implementacije strateških projekata (u KM)</b>	<b>Planirano u 2016</b>	<b>Ostvareno u 2016.</b>
1. Kredit		
2. Entitet Kanton	25.000	5.000
3. Država	100.000	
4. Javna preduzeća	30.000	5.000
5. Privatni izvori	175.000	445.000
6. IPA		
7. Donatori i međunarodne organizacije	1.105.000	*
8. Ostali eksterni izvori finansiranja		
<b>Ukupna vrijednost eksterno privučenih sredstava u 2016 (od 1</b>	<b>1.435.000</b>	<b>455.000</b>

<b>do 8)</b>		
Usvojeni Opštinski Budžet za 2016.	1.694.770	1.739.030
Ukupan iznos sredstava u Budžetu za strateške projekate u 2016	208.000	235.500

### 3.3 Ključni rezultati i ostvareni progres

Na osnovu svih prikupljenih i obrađenih podataka o implementaciji projekata u izvještajnom periodu (2016 godina) može se zaključiti da su godišnji rezultati vidljivi prije svega kroz sektor društvenog razvoja gdje je realizacijom niza projekata donekle unaprijeđena komunalna infrastruktura. Takođe, postignut je i određeni napredak u sektoru ekonomskog razvoja (destilerija Golden fower, nastavak aktivnosti na realizaciji Projekta: Navodnjavanja Ljubinskog polja). Progres u sektoru zaštite životne sredine ogleda se u kontinuiranom širenju kanalizacione mreže, kao i djelomičnom smanjenju broja nesanitarnih deponija na području naše opštine.

Ono što je veoma važno za spomenuti jeste i činjenica da su se nakon 5 godišnje implementacije Strategije uočili propusti vezani za planiranje i implementaciju krupnih, i za dalji razvoj i opstanak našeg mjesta, neophodnih infrastrukturnih projekata (rekonstrukcija magistralnog puta Stolac – Ljubinje – Trebinje, Projekat: Elektroenergetskog snabdjevanja Ljubinja i sl) Ovi projekti nisu u nadležnosti opštine, niti je opština u mogućnosti da ih isfinansira, ali su se nalazili u prethodnim Planovima implmentacije i samim time značajno uticali na krajnju ocjenu uspješnosti realizacije same Strategije.

### 3.5 Institucionalni kapaciteti gradske uprave i saradnje sa bitnim akterima

Poslove centralne koordinacione jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA) u opštini provodi Služba za razvoj, planiranje i javne nabavke. Služba za razvoj, planiranje i javne nabavke opštine Ljubinje uspostavljena je u 2017. godini u okviru sektora zajedničkih poslova opštinske uprave. U skladu sa odredbama Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Opštinske uprave (Sl.glasnik Opštine Ljubinje 1/2017) Služba za razvoj, planiranje i javne nabavke obavlja poslove iz nadležnosti organa Opštine, koji se između ostaloga odnose i na:

- koordinaciju aktivnosti na izradi i reviziji integrisane Strategije razvoja,
- aktivnu koordinaciju sa svim odjeljenjima u implementaciji programa, projekata i mjera iz Strategije razvoja;
- izradu Plana implementacije (1+2) i odgovarajućeg finansijskog okvira za realizaciju programa, projekata i mjera koji proizilaze iz Strategije razvoja;
- koordinaciju procesa usklađivanja finansijskog okvira Plana implementacije sa opštinskim budžetom, u bliskoj saradnji sa Opštinskim razvojnim timom i Odsjekom za budžet;

Pravilnikom su predviđeno jedno radno mjesto u okviru Službe i to Referent za razvoj, planiranje i javne nabavke. Radno mjesto je popunjeno.

Ono što je neophodno u narednom periodu jeste raditi na daljem kadrovskom i stručnom jačanju ove jedinice kako bi mogla sa uspjehom odgovarati na sve izazove razvoja i planiranja.

U pogledu implementacionih kapaciteta ostalih aktera (NVO, poslovnog sektora i drugih aktera koji učestvuju ili indirektno doprinose implementaciji Strategije) stanje se može opisati kao donekle zadovoljavajuće. U pogledu daljeg jačanja saradnje i kapaciteta vanjskih aktera neophodno je raditi na stalnom edukovanju NVO sektora, jačanju partnerskih veza sa njima kao i osnaživanje i pružanje pomoći i informacija privatnom sektoru za mogućnosti privlačenja vanjskih sredstava.

### 3. KLJUČNI MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI

Na području opštine Ljubinje, živi 3.242 stanovnika, od čega je zaposlenih 556, dok je na evidenciji Biro za zapošljavanje 559 nezaposlenih stanovnika. Prosečna neto plata je 746 KM. Upoređujući opštinu u pogledu vitalnih makro indikatora sa prosjekom u RS može se zaključiti da su ovi parametri malo ispod republičkog prosjeka. Ono što predstavlja potencijalnu opasnost, a što se vidi iz podataka iz tabele jeste negativni prirodni priraštaj i smanjenje stope aktivnog radno-sposobnog stanovništva.

U nastavku je dat tabelaran prikaz makropokazatelja za polaznu i izvještajnu godinu (ili zadnju godinu za koju su podaci dostupni). Popunjene su kolone za koje se moglo doći do podataka:

OSNOVNI INDIKATORI RAZVOJA	Indikator	Polazno stanje			Izvještajna godina 2016**			Prosjek RS		
		2011			2016					
		Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž
Stanovništvo	Broj (+)	3399	1676	1723	3242	1604	1638	1.157.516		
Zaposlenih stanovnika	Broj +	559	313	246	556	289	231	245 975		
	%	16,4			17,14			21,2		
Nezaposlenih stanovnika	Broj +	646	310	336	559	279	280	135 585		
	%	19,00			17,24			11,71		
Bruto domaći proizvod	iznos									
	po glavi									
Investicije na teritoriji JLS	iznos									
Broj preduzeća/1000 stanovnika	omjer	29,71			35,47					
Prosječna neto plaća u KM	Iznos +	747			746			831		
Broj učenika osnovnih i srednjih škola na hiljadu stanovnika	Broj +	137,4	144,9	130	124,6	130,9	118,4			
Socijalni transferi po glavi stanovnika	po glavi									
Broj ljekara/1000 stanovnika	omjer	1,47			1,54					
Iznos realiziranih sredstava za prioritete iz razvojne strategije	iznos	-			690.500					
<b>DOPUNSKI INDIKATORI RAZVOJA *</b>										
Udio realiziranih kapitalnih investicija u budžetu JLS	omjer	-			13,54					
Poljoprivrednih gazdinstava/1000 stanovnika	omjer	1,3			73,41					
Broj korisnika socijalne pomoći/1000 stanovnika	omjer	338,6			241,5					
Zdravstveno osiguranih lica u odnosu na ukupno stanovništvo	omjer									
Broj aktivnih članova u institucijama kulture	broj	300			330					
Broj aktivnih članova u sportskim institucijama	broj	100			120					
Pokrivenost domaćinstava sa pristupom kontrolisanoj vodi za piće	procenat	85			90%					
Pokrivenost domaćinstava odvozom krutog otpada	procenat	70			70					
Broj naseljenih mjesta bez asfaltirane putne komunikacije	broj	10			5					
Broj domaćinstava bez pristupa električnoj energiji	broj	25			20					



Emisija CO2 po glavi stanovnika	tona									
---------------------------------	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

\* Dopunski indikatori razvoja su funkciji praćenja ostvarenja strateških ciljeva/fokusa.

\*\* Za one makro indikatore za koje nisu dostupni podaci za izvještajnu godinu uključuju se podaci za zadnju dostupnu godinu, a u tom slučaju se trebaju naglasiti umetanjem oznake „(+“ u koloni „indikator“, npr. „broj (+)“).

\*\*\* Statistički godišnjak RS

#### 4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Planom implementacije za 2016. godinu predviđeno je provođenje 21 projekta ukupne vrijednosti 9.158.500 KM. U 2016. godini započeta je implementacija 16 projekata/mjera, od kojih je 12 u cijelosti završeno. Procenat realizacije projekata u izvještajnoj godini je relativno visok i iznosi 76,1%. Ukupna vrijednost implementiranih projekata je 588.000 KM, što je 31,03% realizacije u odnosu na projektovan finansijski okvir. 40 % od ovog iznosa realizovano je kroz budžet Općine, a ostalo iz eksternih izvora.

U pogledu ključnih prioriteta i fokusa za prethodnu 2016. godinu, opština je realizovala projekte rekonstrukcije Svetosavske ulice, izgradnje trotoaru naselju Teparuša i izgradnju dječijeg igrališta u ulici Vuka Karadžića. Realizacijom ovih ključnih prioriteta opština je unaprijedila stanje komunalne infrastrukture i značajno doprinjela ostvarenju drugog strateškog cilja. Mada je za 2016 godinu opština kao ključne projekte također planirala realizovati i projekte Izgradnje prečistača otpadnih voda, zatim Završetak radova na izgradnji sistema za navodnjavanje u Ljubinjskom polju ali zbog nedostatka finansijskih sredstava ovi se projekti nisu mogli realizovati u ovoj izvještajnoj godini. U narednom periodu opština će u pogledu ovih projekata, a naročito Izgradnje sistema za navodnjavanje, što predstavlja i ključni infrastrukturni projekat naše opštine, posvetiti više pažnje i u saradnji sa višim nivoima vlasti obezbjediti neophodna sredstva kako bi se u narednoj godini otpočelo sa realizacijom ovog projekta.

U pogledu uticaja realizacije Strategije na stanje makro pokazatelja u opštini, tokom 2016. godine nije došlo do većih promjena.

U narednom periodu neophodno je nastaviti sa jačanjem institucionalnih kapaciteta za strateško planiranje, a naročito sa organizacionim i kadrovskim jačanjem Jedinice za razvoj. Neophodno je i nastaviti sa realnim planiranjem projektnih prioriteta za naredni period pri čemu je potrebno voditi računa o njihovoj usklađenosti sa okvirima Budžeta opštine.

Procent realizacija strategije u 2016. godini je relativno visok i iznosi 76,1% što predstavlja procenat ostvarenja broja započetih, kao i 57,14 % broja u potpunosti realiziranih projekata u odnosu na ukupan broj planiranih projekata u izvještajnom periodu. U pogledu finansijske realizacije stanje se može ocjeniti relativno zadovoljavajućim, odnosno ukazuje da je planiranje bilo realno iako to ne govori ukupan procenta realizacije planiranih sredstava koji iznosi 36%, ali ovde treba uzeti u obzir činjenicu da je projekat Navodnjavanja ljubinjskog polja odobren, i da je njegova realizacija trebala da počne u 2016. godini ali je taj projekat zbog administrativnih procedura odgođen za 2017. godinu. U pogledu „privlačenja“ eksternih sredstava procent od 31 % eksternih sredstava ukazuje na nezadovoljavajuće stanje ali i ovde treba uzeti u obzir činjenicu iz prethodnog pasusa (radi se o sredstvima Svjetske banke za projekat Navodnjavanja ljubinjskog polja gdje je ukupna vrijednost projekta 2.800.000KM, a sredstva koja su bila planirana za realizaciju u 2016 iznosila su 1.105.000 KM).

Ako posmatramo ostvarenje sektorskih ciljeva, očigledno je da je u 2016. godini ostvaren veliki napredak u ostvarenju sektorskog cilja ekonomskog razvoja **4. Izgraditi akumulacije i sistem navodnjavanja 70% Ljubinjskog polja, značajno poboljšati privrednu infrastrukturu na selu** kao i sektorskog cilja 1 društvenog razvoja - **Poboljšati organizaciju javnih službi i izgraditi ključne objekte komunalne, saobraćajne i tehničke infrastrukture, do 2015. Godine.** Ovdje treba napomenuti da je u 2016 godini u toku procesa revizije strategije uočeno da su određeni sektorski ciljevi postali neodgovarajući i neostavljivi tako da su isti u značajnoj mjeri revidirani ili izbačeni.

U 2016. godini nije došlo do značajnijeg jačanja institucionalnih kapaciteta za efikasnije upravljanje razvojem. Ovo se prije svega odnosi na stanje JURA koja se nije kadrovski ojačala iako je to bila jedna od preporuka i zaključaka, a razlog je usvajanja novog Zakona o lokalnoj samoupravi, koji ograničava broj zaposlenih radnika u Opštinskoj upravi. Što se tiče ostalih radnih mjesta u čijem domenu su poslovi upravljanja lokalnim razvojem, stanje je nepromijenjeno.

U domenu zapažanja o ostvarenom kvalitetu sistemskog upravljanja razvojem bitno je naglasiti:

- plan implementacije za period 2016-2018. godinu je pripremljen u skladu sa JURA kalendarom te je korišten kao jedan od osnovnih ulaznih dokumenata tokom izrade opštinskog budžeta i ostalih programskih dokumenata;
- godišnji planovi rada službi/odjeljenja nisu pripremljeni u skladu sa JURA kalendarom i JURA definisanim poslovima, a razlog je bio činjenica da smo u 2016 godini bili u procesu revizije Strategije, a samim time nisu razmatrani ni Izvještaji o realizaciji istih.
- u pogledu izgradnje mehanizama saradnje sa privatnim sektorom postignut je određen napredak. U domenu jačanja javno-privatnog dijaloga još uvijek treba raditi na aktivnijem uključivanju privatnog sektora u implementaciju projekata ekonomskog razvoja;

U narednom planskom ciklusu posebnu pažnju je potrebno posvetiti:

- realnijem finansijskom planiranju budžeta i/ili eksternih izvora finansiranja;
- kvalitetnijoj pripremi projektnih prijedloga za apliciranje na dostupne eksterne izvore finansiranja;
- koordinaciji procesa pripreme općinskog/opštinskog budžeta i narednog plana implementacije 1+2;
- uspostavljanju sistema kontinuiranog praćenja implementacije strategije, uključujući namjenske baze podataka i pomoćne alate;
- unapređenju jačanja saradnje poslovnog sektora i JURA tokom ciklusa planiranja kao i zajedničkih Javno-privatnih partnerstava ili projekata međuopštinske saradnje;
- jačanju kapaciteta JURA i službi/odjeljenja koji su zaduženi za procese planiranja i razvoja

## 5. ANEKSI

- Plan implementacije Strategije integrisanog razvoja 2016-2018. godine.
- Izvršenje budžeta za 2016. godinu – Izvještaj o realizaciji budžeta